

Diakonie & Parochie

Diaconie en de tien geboden

Jaargang 19, nummer 3, 2006

je naaste als jezelf

DIAKONIE EN PAROCHIE

Wat is dit voor een tijdschrift?

Prijs van dit
nummer € 4,50
exclusief porto

Onder **DIACONIE** verstaan we:

- * allerlei manieren waarop
- * groepen christenen (waaronder parochies)
- * zich solidariseren met mensen in nood
- * of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een tijdschrift dat speciaal naar parochies kijkt. Het wil de lezers ervan helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diakonaal Beraad. Het verschijnt vier keer per jaar. Abonnementsprijs € 13,25 p.j., losse nummers: € 4,50 excl. porto.

Voor abonnementen en bestellingen:

Postbus 13049, 3507 LA Utrecht,

tel: (030) 232 69 09, fax (030) 230 70 99

e-mail: bestel@rkk.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Aan dit nummer van Diakonie & Parochie werkten mee: Trinus Hoekstra, Willy van Olfen (inleiding en inleidende teksten bij de geboden), Esther van der Panne (eindredactie), Louis Peeters. Productie: Actioma, Den Bosch. Print: CirCum Print, Cuijk.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitgezonderd zijn foto's, gedichten en cartoons.

ISSN 0922-9647 www.actioma.nl

INLEIDING

TIEN WOORDEN, TIEN WEGWIJZERS VOOR DIACONIE

Willy van Olfen

De tien geboden zijn algemene moraalvoorschriften die door Mozes aan het Israëliëse volk werden gegeven. Ze vormen de grondslag van de joodse religie. De tien geboden worden in de Bijbel de 'decaloog' genoemd (deka = tien, logos = woord) ofwel de 'tien woorden'. Volgens het bijbelse verhaal werden deze geboden door God aan Mozes gegeven op de berg Sinai. Vandaar bracht Mozes ze mee naar het volk, gegrift op twee stenen tafelen. Van deze tien geboden bestaan niet alleen in de Bijbel verschillende versies (te vinden in Exodus 20 en Deuteronomium 5), maar ook veel verschillende vertalingen en herformuleringen. Ze worden in de maatschappij dan ook op diverse manieren gebruikt.

Tien wegwijzers

Het verbodskarakter wordt veranderd door weer te spreken van de tien woorden of opdrachten in plaats van de tien geboden of verboden. Het Oude Testament spreekt zelf immers ook niet van tien geboden maar van de tien woorden. De KRO neemt sinds 2005 de tien geboden als uitgangspunt voor zijn identiteit en formuleerde ze allemaal positief. In eigentijdse woorden zijn het beloftes: God is er, ik eerbiedig, deze dag is heilig, ik respecteer mijn afkomst, ik wil leven...

In 1987 hebben de Belgische bisschoppen ook een poging gewaagd. Zij spreken van de tien wegwijzers. Het is de bedoeling deze wegwijzers niet op te vatten als antieke voorschriften, maar als richtingwijzers voor het leven. Het zijn dan tien woorden die boeien, niet omdat ze knellen of pijn doen, maar omdat ze perspectief geven. De vroegere vakbondsman Doekle Terpstra zei het zo: "Toen ik als jongetje zondag aan zondag de Tien Geboden hoorde voorlezen, kende ik de begrippen 'waarden en normen' niet. Toch werd ik er elke zondag mee geconfronteerd. Toen ik ouder werd en meer van de wereld leerde kennen, begreep ik dat de Tien Geboden, vooral Tien Woorden waren. Woorden die het leven zin geven, die het leven ordenen. De Tien Woorden zijn niet alleen maar kernwoorden uit de christelijke leer, maar vormen feitelijk het fundament voor onze beschaving." (Centraal Weekblad, 11 juni 2004).

De tien geboden (Exodus 20, 1-17)

Toen sprak God deze woorden:

'Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.

Vereer naast mij geen andere goden.

Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hier boven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde. Kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet, want ik, de HEER, uw God, duld geen andere goden naast mij. Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten; maar als ze mij liefhebben en doen wat ik gebied, bewijs ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht.

Misbruik de naam van de HEER, uw God, niet, want wie zijn naam misbruikt laat hij niet vrijuit gaan.

Houd de sabbat in ere, het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen. Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt, en de zee met alles wat er leeft, en op de zevende dag rustte hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en heilig verklaard.

Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.

Pleeg geen moord.

Pleeg geen overspel.

Steel niet.

Leg over een ander geen vals getuigenis af.

Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort.'

(Nieuwe Bijbelvertaling, NBG, 2004)

De toptien

Mensen gebruiken de tien geboden om tien nieuwe geboden te formuleren op heel andere terreinen dan religie. Lijstjes met tien geboden of 'tien kleine regels' zijn te vinden in de muziek, de gezondheidszorg, onderwijs, toerisme.

Journalist Arjan Visser publiceert sinds 1998 in het dagblad Trouw vraaggelbesprekken met bekende mensen over de tien geboden. Je krijgt dan de tien geboden van een minister, een cabaretier, een zanger, een schrijver . Hij presenteerde als programmamaker bij deVPRO 'Eer en Geweten', een televisievariant van deze serie.

Normen en waarden in de catechese

De tien geboden zijn vaak ook de grondslag voor catechese-projecten met een meer ethische of diaconale inhoud. De internationale 'Katechismus van de Katholieke Kerk' (KKK 1995) legt de kern van het katholieke geloof uit met behulp van de tien geboden. Deze wereldwijde catechismus van het Vaticaan vat de eerste drie geboden samen in: "Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand". De overige geboden, vier tot tien, zijn te herleiden tot de kern: "Gij zult uw naaste beminnen als uzelf". Jezus vat alle tien geboden samen in het zogenaamde dubbelgebod:

"Om hem op de proef te stellen vroeg een van hen, een wetgeleerde: 'Meester, wat is het grootste gebod in de wet?' Hij antwoordde: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.'" (Matteüs 22, 36-40).

De eerste drie geboden zijn 'religieus' en gaan over de band met God: waag het met Hem. De andere zeven geboden zijn 'sociaal' en gaan over de maatschappij: als ons gedrag zo is, dan zullen we toekomst hebben. Het religieuze en sociale leven zijn dus niet te scheiden. Paus Benedictus XVI vat het in zijn encycliek bondig samen als "Deus caritas est", God is liefde (2006).

Sociale rechtvaardigheid

De tien geboden zijn een onderdeel van de sociale leer van de kerk. Ze gaan over een goede samenleving. God gaf zijn geboden niet voor de individuele persoon, maar voor het volk van Israël. De Caritas-instelling van de parochie heeft tot doel "bij te dragen aan het bevorderen van de sociale rechtvaardigheid" (reglement artikel 1, lid 1). Wat houdt die sociale rechtvaardigheid thans in?

Tien beloftes

*God is er
ik eerbiedig
deze dag is heilig
ik respecteer mijn
afkomst
ik wil leven
ik ben trouw
ik heb genoeg
ik ben eerlijk
mijn liefde is puur
ik ben dankbaar
(KRO, 2005)*

Materiaal bij 'de tien beloftes':

*Voor meer informatie zie
www.campagne.kro.nl.
Op deze website staat informatie over: de achtergrond van de tien geboden, mensen vertellen wat de tien geboden in hun dagelijks leven betekenen, en: houdt de televisie zich aan de tien geboden?*

Via de website zijn ook fotokaarten van de tien beloftes te bestellen (voor € 9,90 per set). Uitgeverij Narratio maakte verwerkings-suggesties bij de campagne voor school, catechese, liturgie en geloofsopvoeding. Zie www.narratio.nl of bel 0183 - 628188.

Sociale rechtvaardigheid is volgens pauselijke encyclieken al lang een wereldwijd vraagstuk geworden (Populorum Progressio 1967), kent nieuwe vormen en dimensies (Octogesima adveniensi 1971), is verbonden met mensenrechten (Redemptor hominis 1979), verbonden met vrede (Laborem exercens 1981). Johannes Paulus II heeft in zijn encyclieken de sociale leer gestaag laten groeien.

De tien woorden in de parochie

Op allerlei manieren kunnen de tien geboden dienen als vertrekpunt voor activiteiten in de parochie.

Catechetisch bijvoorbeeld. Zo geeft Jac van Oppen in het bisdom Den Bosch anno 2006 op verschillende plaatsen een basiscursus volwassenencatechese 'Geloof in gesprek'. Een van de modules gaat over 'De tien woorden'. Hij schreef een handleiding met exegetische en catechetische informatie over achtergrond, structuur en betekenis van de tiengeboden. Bij elk van de tien woorden is een werkblad beschikbaar. (Informatie bij J. van Oppen, tel. 073 - 6125488, e-mail: jvoppen@bisdomdenbosch.nl)

Liturgisch komen de 'tien woorden van het verbond' regelmatig aan de orde. Ze staan om de drie jaar op het leesrooster van de kerk. In Bant (Noordoostpolder) bestaat de 'Meer Open Kerk' (MOK), die onder andere eigen MOK-vingingen organiseert. Op zondag 30 april 2006 waren parochianen van harte welkom in de protestantse kerk via de volgende uitnodiging in het parochieblad: "We houden ons bezig met het jaarthema: 'De Tien Woorden ten leven'. We beginnen gezamenlijk in de kerkzaal met het luisteren naar de tien geboden waarmee we opgegroeid zijn: Gij zult niet... en kijken naar een gedeelte van een film over Mozes en de stenen tafelen. Daarna verspreiden we ons in de Bantsilie door te kiezen uit vier mogelijkheden: 1. Mediteren in het Stiltecentrum over de tien woorden vanuit jezelf, zoals 'ik heb genoeg'... 2. Luisteren naar joodse verhalen over de vreugde der wet, hoe beleeft een jood de wet. 3. Discussiëren, in gesprek gaan door middel van het spel 'De Levensweg'. 4. Schilderen: met verf en kwast één van de tien woorden uitbeelden. Zo kunnen alle bezoekers van deze viering, kinderen en volwassenen, op eigen manier bezig zijn met de oeroude woorden die nog steeds richting geven aan ons leven."

Een of meer van de tien woorden zijn goed te gebruiken als gespreksonderwerp, voor mensen binnen en buiten de parochie. Enkele voorbeelden: Pastor Marieta Fennema uit de Noordoostpolder

Dit hongerdoek uit Haiti van Jacques Chéry, 'Leven onder de regenboog', combineert de tien geboden en de rechten van de mens in één beeld. De tien geboden staan met Romeinse cijfers op een steen met daaromheen in het Frans 'droits de l'homme', rechten van de mens. De parochie Bolsward maakte met dit doek als voorbeeld in 2006 een eigen groot hongerdoek met beelden en symbolen van onder andere de tien geboden, oorlog en strijd, duisternis en vluchtelingen, maaltijd van de vrede.

der schreef een serie artikelen over de tien geboden onder de kop 'Van mens tot mens'.

De KRO vraagt telkens andere mensen om naar de tv te kijken met een Tien Beloften-bril op en daar verslag van uit te brengen. Zo'n vraag en verslag kan ook voor het parochieblad.

In dit nummer van *Diakonie & Parochie* kijken we vooral naar diaconale activiteiten in een parochie die te verbinden zijn met de tien woorden. In de overtuiging dat deze tien wegwijzers grondwaarden zijn en blijven voor ons mensen, en kunnen helpen om tot een betere samenleving te komen.

Willy van Olfen, Pastorale Dienstverlening Bisdom Groningen, Ubbo Emmiusingel 7a, 9711 BG Groningen, tel. 050 - 4065888, e-mail: w.vanolfen@bisdomgroningen.nl

Arjan Visser, *De Tien Geboden*, deel 1 en deel 2. Uitgeverij Maarten Muntinga.

ISBN deel 1: 90-417-0314-4; ISBN deel 2: 90-417-0459-0.

De vraaggesprekken van Arjan Visser over de tien Geboden zijn op internet te vinden via www.trouw.nl/deverdieping/dossiers.

1. Ik ben de Heer uw God, gij zult geen afgoden vereren, maar Mij alleen aanbidden.

“God is er”, aldus een eigentijdse vertaling. Zo goed als dit een belofte is aan het volk Israël, zo goed is het in de traditie van de Kerk een belofte aan het volk Gods geworden, aan ieder die christen wil zijn. Het is de vraag om het hart naar God toe open te houden, God recht te doen en de weg naar God toe niet te blokkeren met voorstellingen en praktijken die ten koste van God gaan. De Kerk heeft hier het recht op godsdienstvrijheid mee verbonden: ieder mens moet vrij tot God kunnen gaan en zijn godsdienst in vrijheid kunnen beleven.

De eis God niet gevangen te houden in eigen beelden en voorstellingen blijft ook hier en nu onverminderd van kracht. Je kunt daarbij bijvoorbeeld denken aan de vraag: in hoeverre vereren we de economie als afgod?

WERKEN MET WAARDEN

In de themabrochure ‘Werken met waarden’ van Landelijk bureau DISK staan een aantal voorbeelden hoe kerken betrokken kunnen zijn bij maatschappelijk verantwoord ondernemen. In het bedrijfsleven is het tegenwoordig een trend om zich niet alleen te richten op de winstgevendheid (economische waarden) maar ook op de gevolgen voor het milieu (ecologische waarden) en voor maatschappelijke verhoudingen of problemen (sociale waarden). Deze trend wordt ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’ (MVO) genoemd.

Een van de voorbeelden komt uit Zeeland. Bij de Zeeuwse DISK-werkgroep Landbouw & Levensbeschouwing merkt men veel agrariërs dat van goede wil zijn. Ze willen best zoeken naar mogelijkheden voor het doorvoeren van maatregelen die beter zijn voor gezonde mensen, gezonde dieren en een gezond milieu. Het probleem zit hem ook in de consument, die uiteindelijk eerst op zijn of haar portemonnee let. Op Walcheren en Zuid-Beveland wordt daarom al een paar jaar geprobeerd om de consumenten en producenten die naast elkaar in de kerk zitten te luisteren naar hetzelfde evangelie, met elkaar in gesprek te brengen. Want daar-

aan schort het: producenten en consumenten hebben geen contact met elkaar, leven en werken langs elkaar heen en voelen zich tot niets aan elkaar verplicht. In de zogenaamde 'hagepreken' zitten consumenten en producenten op hooibalen naast elkaar op een agrarisch bedrijf en luisteren naar hetzelfde Woord: de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de Schepping. Daar wordt 's zondagsmiddags de wil en de motivatie geboren om zich iets van elkaar aan te trekken.

'Kerken zijn al eeuwenlang plekken waar mensen zich bezinnen op de waarden waarmee ze leven en werken. In het licht van dit maatschappelijk verantwoord ondernemen kan zo ook in kerken de vraag gesteld worden: vanuit welke waarden nemen wij deel aan de samenleving? Op grond van welke waarden maken we onze keuzes in productie en consumptie en hoe geven we zo gezamenlijk de samenleving vorm? Bevorderen onze keuzes dat bijvoorbeeld het milieu minder belast wordt of dat (bijvoorbeeld in de derde wereld) meer rechtvaardige productie- en arbeidsverhoudingen ontstaan? Hoe maatschappelijk verantwoord opereren we zelf eigenlijk als lokale kerkgemeenschap en als gelovige individuen? Het zijn kritische vragen, die juist diaconale groepen kunnen aanzwengelen in discussies in de kerk.

De lokale kerkgemeenschap is zelf ook een organisatie, weliswaar geen onderneming maar toch. In de zogenaamde 'kerkfabriek' gaat het om de meer bedrijfsmatige kant van de kerk. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de kerk als inkoper (van bijvoorbeeld kringlooppapier tot 'zuivere koffie'), spaarder, belegger en werkgever.' (Trinus Hoekstra, in: *Diakonia*, maart 2005)

De themabrochure 'Werken met waarden' kost € 3,50 en is te bestellen bij landelijk bureau DISK, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch tel. 073 - 6128201, e-mail: disk@planet.nl of via www.disk-arbeidspastoraat.nl

2. Gij zult de naam van de Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken.

"Ik eerbiedig", is een positieve vertaling van dit gebod. Dit woord lijkt bedoeld om de naam JHWH (de Godsnaam die hier vertaald is met 'Heer') zuiver te houden en voor ieder mogelijk misbruik te vrijwaren. God mag niet voor welk karretje dan ook gespannen worden; elk ongepast gebruik van de naam van God is uit den boze vanwege 'de eerbied die men aan het mysterie van God zelf verschuldigd is en aan heel de sacrale werkelijkheid, die deze naam oproept.' (KKK nr.2144, blz.455).

3. Wees gedachtig dat gij de dag des heren heiligt

Dat betekent: "deze dag is heilig". De joodse sabbatsviering werd gekenmerkt door rust en bevrijding. Dit bleef in de christelijke viering van de zondag bewaard. Wel kwam er een element bij: de bevrijding werd ook een bevrijding uit de ketenen van de dood. De zondag is zo een wekelijks herhaald paasfeest geworden. De door de Kerk ingestelde plicht om op zondag aan de gemeenschappelijke viering van de eucharistie deel te nemen onderstreept het gewicht hiervan. De aansporing om de zondag vrij te laten zijn ligt eveneens in de lijn van de sabbatsviering. 'To celebrate your existence', zoals de Amerikanen zeggen.

Bij de heiliging van de dag des Heren kun je denken aan het belang van tot rust komen, op adem komen, ruimte voor recreatie ('her-schepping'), je niet in beslag laten nemen door dat wat je de hele week al in beslag neemt. De 'zondagsrust' is een van de elementen die hierbij een rol speelt.

Een ander diaconaal accent is: het mogelijk maken dat ook mensen die het financieel en emotioneel zwaar hebben met vakantie kunnen. Een aantal voorbeelden hiervan kwam al eerder in Diaconie & Parochie ter sprake, zoals:

- het caravanproject van de Vincentiusvereniging (zie www.vincentiusvereniging.nl/caravanproject.html)

- de Gids Betaalbare Vakanties die de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA jaarlijks uitbrengt (zie www.armekant-eva.nl)

- Rita's reisbureau dat vakantieplekken voor minima regelt (en waar mensen hun huisje of caravan kunnen aanbieden voor een week per jaar; contactadres: Mara, Ron van Leeuwen, Hang 14, 3011 GG Rotterdam, tel 010-4116085, e-mail: mara.ron@planet.nl).

VAKANTIEGELD DELEN

Diverse parochies en gemeenten in Nederland organiseren plaatselijke acties om vakantiegeld te delen. Bijvoorbeeld in Amersfoort. In verschillende kerken werd opgeroepen: kijk wat je kunt missen van je vakantiegeld en stort dat op de rekening van de actie Vakantiegeld Delen. Die verdeelt het geld onder mensen die nergens heen kunnen. De lijst van mensen die geld krijgen wordt zorgvuldig samengesteld, o.a. via de diaconieën. In 2005 kon bijna tienduizend euro worden verdeeld.

In Roden doen jaarlijks veel mensen mee aan een gelijksoortige actie. Daar stellen ook gemeenteleden en parochianen caravans beschikbaar voor een ander die een weekje weg wil.

De Kritische Gemeente Ilmond doet het op een wat andere manier: daar ligt de nadruk op herverdelen. Iedereen die mee wil doen, neemt een bepaald percentage van zijn of haar jaarinkomen mee - voor de een is dat dus een hoger bedrag, voor de ander veel minder. Het meegenomen geld wordt opnieuw verdeeld en iedereen gaat met een even groot bedrag naar huis. Ieder geeft dus even veel (in procenten) en ieder krijgt even veel (in centen).

Idee: Niet-Winkeldag

Op zaterdag 25 november 2006 is het Niet-Winkeldag. Een 'koopnietsdag voor bewuste consumenten' die elk jaar wordt georganiseerd. Bij stichting Omslag kunt u een actiepakket bestellen, met een handleiding vol achtergrondinformatie, feiten en cijfers en tal van ideeën voor acties, die in veel gevallen al eens in praktijk zijn gebracht. Voorbeelden zijn cadeau-ruilkramen, het uitdelen van 'immateriële tegoedbonnen' en liedjes. Het pakket kost € 2,25. Te bestellen via www.omslag.nl of tel. 040-2910295.

4. Eer uw vader en uw moeder

"Ik respecteer mijn afkomst", zou je ook kunnen zeggen. De Kerk geeft eenzelfde uitleg van dit Woord, zowel naar kinderen als naar ouders toe: 'De kinderen zijn aan hun ouders eerbied, dankbaarheid, passende gehoorzaamheid en hulp verschuldigd. (...)

De ouders moeten de roeping van hun kinderen respecteren en bevorderen.' (KKK nr.2251 en 2253, blz.475). In het verlengde daarvan wordt de centrale en onvervangbare rol van het gezin in de samenleving benadrukt. Het gezin is geen gemeenschap in zichzelf maar een gemeenschap die openstaat naar het Rijk Gods.

Diaconale thema's spelen volop in de geloofsopvoeding en de catechese.

- Een vorm van catechese waarin dit duidelijk naar voren komt is 'Provider', waarbij ouders actief worden betrokken. Vooral in het Dekenaat Hoorn is hier veel ervaring mee opgedaan. Provider kent o.a. stages, waarin jongeren meedoen aan een diaconale activiteit (bijv. omgaan met zieken of gehandicapten, Amnesty schrijfavonden), maar ook bezoeken aan instellingen. Ook 'intergeneratieve' activiteiten maken hier deel van uit, waarin jongeren en mensen uit de generatie van hun grootouders elkaars ervaringen delen. Zie www.co-libris.com.
- Eerder maakten we in D&P al attent op 'Diaconaction', een jaarlijks weekend in november (dit jaar van 17-19 nov.) waarin jongeren in actie komen voor mensen in hun eigen omgeving. Zie www.diaconaction.nl.

5. Gij zult niet doden.

'ik wil leven'

"Ik wil leven", in deze zin verstaat ook de Kerk dit Woord: 'Het menselijk leven is heilig omdat het vanaf zijn oorsprong getekend is door Gods scheppende activiteit en voor altijd een speciale relatie blijft bewaren met zijn Schepper, zijn enige einddoel.' (KKK nr.2258, blz.476). Hieruit vloeien enerzijds een afwijzen van abortus en euthanasie voort en anderzijds een actief streven naar vrede en een diepgaand respect voor de lichamelijke en geestelijke integriteit van ieder persoon.

Eerbied voor het menselijk leven komt naar voren in het vredeswerk van parochies: de vredesweek en andere campagnes van Pax Christi, IKV en andere organisaties op dit gebied; de campagne geweld niet gewild (die nog tot 2010 doorloopt, zie www.raadvankerken.nl/geweldnietgewild); stille tochten na zinloos geweld; de kerkengroep Amnesty International; acties tegen de doodstraf en marteling (zie o.a. www.acatnederland.nl); deelname aan de dodenherdenking, bezoek met jongeren aan voormalig kamp Westerbork; betrokkenheid bij een hospice.

Dit gebod 'roept mij op bewust te worden van de vele gezichten waarmee de dood zich in onze wereld manifesteert en me bij elke verschijningsvorm af te vragen of ik de dood had kunnen voorkomen. Mensen sterven als gevolg van oorlogen, moordpartijen, natuurrampen, ongevallen, aids en andere ziektes. Maar de dood manifesteert zich ook in mensen die anderen monddood maken, doodzwijgen, kleineren, van hun vrijheid beroven, voedsel of verzorging onthouden, laten vereenzamen en ga zo nog maar even door. Hoe ga ik daarmee om? Maak ik ook zelf wel eens slachtoffers op die manier? En zo ontdek ik steeds weer en meer dat geloven om meer inzet vraagt dan het letterlijk uitvoeren van de opdrachten.'
(Ben Bodewes, ambulancechauffeur)

WANDELEN EN DIALOOG TUSSEN KERK EN MOSKEE

Louis Peeters

Al een aantal jaren organiseert de werkgroep Migranten in Uden een activiteit tijdens de Migrantenweek. In 2005 werd op een zondagmiddag in november gewandeld tussen kerken en de moskee. De tocht begon in de Pauluskerk. Pastor Corstjens heette allen hartelijk welkom en sprak de wens uit dat hoe dan ook op een of

andere manier Gods Rijk, dat Hij verkondigde, mag komen in onze verdeelde wereld en tussen mensen. Als een zending voor onderweg bad hij een pelgrimsgebed. Een eenvoudig liedje over vrede werd in vier talen gezongen: eerst in het Nederlands tot we het melodietje kenden; vervolgen uit volle borst in het Turks en Arabisch; op verzoek ook in het Spaans. Samen zingen schept een band. De 80 tochtgenoten gingen geanimeerd pratend op weg, ieder met een paar mensen die hij of zij niet eerder kende.

De ontvangst bij de moskee was uiterst hartelijk met een welkom door de secretaris, Achmed Polat. Het zaaltje was te klein tot vreugde van de gastvrouwen en heren. Vervolgens werd vanuit de Koran toegelicht waarom mensen van verschillende religies groepen zijn in verbondenheid te leven. (o.a. Soerat 2, 135 e.v.) We zijn allen geschapen door de Ene. Tenslotte werd de openingssoerat, het meest gebeden, geciteerd.

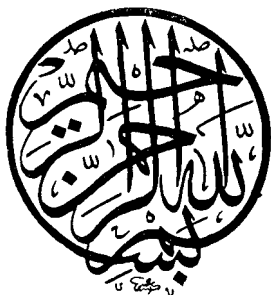
Op weg naar het Samen-op-wegkerkje groeide de groep verder aan tot ver over de honderd personen, omdat veel kinderen, jonge mannen en nu ook de vrouwen die eerst koffie en koekjes serveerden, spontaan meewandelden. De dominee ontving de menigte met een toelichting op het interieur: paaskaars en vooral het Woord, groot uitgestald. Met een kwinkslag zei hij: "Wij protestanten zijn wat saaie mensen, want wat is het woord alléén bij al die beelden en de Eucharistie bij katholieken." Maar ze hadden ook nog krentenbollen!

Op de terugweg vroegen twee moslimvrouwen mij of ze ook een keer de katholieke Petruskerk mochten bekijken..., want: 'Daar werd ik met een clubje meisjes eens weggestuurd, toen we nieuwsgierig om de hoek van de deur keken...' Het komt in orde. Er waren wandelaars die opmerkten: "Dit was nog eens een gezellige en nuttige besteding van de zondagmiddag."

Interreligieuze dialoog: waar staan we voor?

Uden heeft ook een gespreksgroep die interreligieuze ontmoetingen organiseert. De groep heeft een vaste kern van 10-15 leden met daar omheen een wisselende groep mensen die op de bijeenkomsten komt. Gespreksonderwerpen waren bijvoorbeeld: wat is cultureel en wat is religieus bepaald; de vervreemding in de samenleving en hoe we die kunnen tegengaan; de rol van twee religieuze pijlers in christendom en islam: bedevaart (hadj) en hulpverlening (zakat).

De groep is een gespreksgroep. Actie en naar buiten treden (bijv. een interreligieuze diaconiegroep of 'open huis' opzetten) is niet direct ons doel, maar de gesprekken kunnen enkelen van ons

daartoe aanzetten. Al is het maar omdat ze door onze gesprekken ontdekt hebben, dat we als (gelovige) mensen met verschillende culturele achtergrond ons samen voor veel sterk kunnen maken. De laatste dialoogbijeenkomst, in september 2006, ging dan ook over 'Waar staan we samen voor? Hoe kunnen we daaraan werken?'

Onderdelen van het gesprek waren het ontmaskeren van vooroordelen: klopt het beeld dat we hebben van elkaar? En: Hoe belangrijk vinden we zelfkritiek? Sta ik open voor verandering?

Vooroordelen en zelfkritiek

Dit gesprek was zeer openhartig. Wel waren er minder moslims dan gebruikelijk, kennelijk omdat de drempel voor gevoelige onderwerpen momenteel hoog is. Maar degenen die er waren, durfden te zeggen wat ze op hun lever hebben. Opvallend was dat niet-moslims van buitenlandse herkomst, (Antilliaans, Braziliaans of Chinees) zich aansloten bij de harde kritiek op de huidige Nederlandse mentaliteit: "Er zijn veel vooroordelen: als Antilliaanse zit ik vol bolletjes."

"Ik word bij sollicitaties duidelijk gediscrimineerd, al spreek ik perfect Nederlands, neem ik actief deel aan de samenleving en heb ik verschillende diploma's. Als ik de sollicitatie kon ondertekenen als Marieke Jansen in plaats van met Fatimah was dat zeker anders."

"We moeten maar integreren... is een slogan zonder dat iemand aan kan geven wat dat nog méér zou kunnen zijn dan we al doen. Je blijft vreemde, al doe je alles om maatschappelijk actief te zijn." Bovendien wordt iedere moslim steeds meer beoordeeld op uitwassen van terrorisme. En is ieder die zich op de wereld ergens tegen verzet wel terrorist te noemen? Wat vroeger rechtmatige vrijheidsstrijd was, wordt nu al gauw om politieke redenen in het vakje terrorist gestopt. En aanpassen of veranderen in welke zin? Is die samenleving zo helder? Is het vaak meer dan ieder voor zich? En wat is de identiteit van veel Nederlanders? Wat kunnen zij plaatsen naast een nadrukkelijke maar positieve invulling van de beleving van een moslim?

Van Nederlandse kant werden moslims vooral bevraagd over het feit dat zij alsmaar in de verdediging schieten? Waarom die verontwaardiging als je weet dat je goed bezig bent en jezelf bent? Een andere vraag: Waarom durven niet meer moslims negatieve uitwassen van fundamentalisme openlijk af te wijzen, als zijnde ver van hun beleving en overtuiging?

Wie is bang voor wie?

Volgende keer krijgt ieder van te voren de brochure 'Wie is bang voor wie? Maak angst bespreekbaar' van de beraadgroep interreligieuze ontmoeting. We gaan die bekijken en lichten er een vraag uit voor gesprek.

Af en toe een creatieve manier van ontmoeten en elkaar leren kennen, zoals samen wandelen, valt goed. Rond nieuwjaar en offerfeest willen we elkaar dan ook vierend ontmoeten met een gedicht en lied over respect en vrede. Aanleiding: (religieuze) feesten als bindmiddel.

Louis Peeters, missiesecretariaat Bisdom Den Bosch, Postbus 1070, 5200 BC 's-Hertogenbosch, tel.073 612 54 88; e-mail: lpeeters@bisdomdenbosch.nl.

Materiaal:

- * Pax Christi heeft in samenwerking met de KRO een handleiding voor voettochten laten maken 'Opstap naar Vrede'. In het boekje staan tips, teksten en opdrachten om spirituele invulling te geven aan eigen vredespelgrimages. Op een bijgeleverde cd-rom staat het kaartspel 'Zicht op Licht', gemaakt in de stijl van 'Open Kaart' van het KRO-programma 'De Wandeling'. Een aanvullend katern 'Wandelen tussen moskee, kerk en school' geeft suggesties voor interreligieuze voettochten. 'Opstap naar vrede' kost € 15,-, het aanvullend katern € 2,50 (beide excl. verzendkosten) Bestellen via www.paxchristi.nl of via tel. 030 - 233 33 46.
- * De brochure 'Wie is bang voor wie? Maak angst bespreekbaar' is digitaal beschikbaar op: www.raadvankerken.nl/wieisbang.htm

6. Gij zult geen onkuisheid doen

"Ik ben trouw", daar gaat het eigenlijk om. "De kerkelijke Overlevering heeft het zesde gebod steeds gezien als een gebod dat het gehele domein van de menselijke seksualiteit omvat" (KKK nr.2336, blz.490). De kerk heeft daarmee dit woord niet alleen opgevat als een woord ter vermindering van overspel, maar alle nadruk gelegd op ieders persoonlijke levenshouding, ieders roeping tot kuisheid en van daaruit de waardigheid van ieders huwelijksrelatie.

Enkele voorbeelden hoe parochies deze thema's aan de orde (kunnen) stellen:

- Diverse organisaties geven voorlichting over godsdienst en seksueel geweld/incest. Een aantal van hen verzorgen ook trai-

- ningen, hulpverlening en opvang. Een lijst vindt u op www.raadvankerken.nl/geweldnietgewild/hulpverlening.htm.
- De werkgroep 'Verliezen verwerken' van het bisdom Groningen organiseert twee keer per jaar een dag voor mensen die door echtscheiding hun partner hebben verloren (tel. tel. 050-4065888, e-mail: info@bisdomgroningen.nl). In Overijssel werd een serie van vier gespreksavonden georganiseerd (www.kcmo.nl).
  - De 'Werkgroep Geloof & Homoseksualiteit Friesland' is actief binnen de Friese geloofsgemeenschappen om daar voorlichting te geven over homoseksualiteit en de vragen en problemen die daarbij aan de orde komen in verband met het beleid, de onderscheiden interpretaties van de heilige boeken en de veiligheid van homoseksuele mannen en vrouwen in de plaatselijke geloofsgemeenschappen. De werkgroep organiseert jaarlijks ook i.s.m. een plaatselijke gemeente of parochie de provinciale Roze Zondag viering, een kerkdienst waar homo's en lesbo's spiritueel onderdak vinden, elkaar ontmoeten en bemoedigd worden, samen met ieder die erbij wil zijn. .Zie: www.werkgroepgh.nl. Ook elders in het land zijn werkgroepen op dit gebied actief. Meer informatie via: Landelijk Coördinatiepunt groepen Kerk en Homoseksualiteit, Postbus 3836, 1001 AP Amsterdam, tel. 030-253 3756.

7. Gij zult niet stelen

"Ik heb genoeg" klinkt prettiger. Hoewel dit woord persoonlijk eigendom beschermt, wil dat niet zeggen dat persoonlijk eigendom als onaantastbaar wordt gezien. Integendeel, de bijbel beschouwt alles als leengoed van Jahweh, de schepper en leenheer van het land. Hij is de eigenlijke eigenaar en iedereen is aan hem verantwoordig. Dat wil ook zeggen dat eigendom en beheer vallen onder de eis tot gerechtigheid. In deze zin heeft de Kerk dit woord ook opgevat: enerzijds een oproep tot eerbied voor de personen en hun bezittingen en anderzijds een oproep tot rechtvaardigheid in de economische verhoudingen. De voorkeursoptie voor de armen is daarbij steeds onderdeel van de kerkelijke traditie geweest.

Voorbeelden:

- 'Werkgroep Overwaarde' in Amersfoort. Deze groep wil een dam opwerpen tegen de toenemende consumptiezucht. Matigheid in alles, is het streven. Als je meer verdient dan nodig is voor de bevrediging van je behoeften, probeer dan met het

Er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht. (Mahatma Gandhi)

overtollige geld minder fortuinlijke mensen uit de brand te helpen. De groep organiseert zelf kleinschalige projecten om het geld te besteden.

- Ook in Amersfoort wordt een 'pelgrimage naar een duurzame kwaliteit van leven' georganiseerd, voor de derde keer al. Tijdens twee wandelingen en drie avonden kunnen mensen samen op weg gaan naar een duurzame kwaliteit van leven: nadenken, uitwisselen, stappen zetten en elkaar ondersteunen. De avonden vinden plaats in verschillende kerken. (Meer informatie via: www.kerkpleinamersfoort.nl)
- Weggeefwinkels: een winkel waar goederen gratis te verkrijgen zijn. Ze worden gerund door vrijwilligers en bestaan bij de gratie van giften in natura. De weggeefwinkel is aan de ene kant bedoeld om mensen de gelegenheid te bieden hun afgedankte spullen een tweede (of derde of vierde) leven te geven en op die manier bij te dragen aan het verminderen van de verspilling, en aan de andere kant om gratis goede spullen door te geven aan wie ze gebruiken kan. Het idee achter weggeefwinkels is bieden van een winkel waar het nu eens niet om geld draait maar om medeleven en respect.

Zie: www.weggeefwinkels.nl

8. Gij zult tegen uw naaste niet vals getuigen

"Ik ben eerlijk" zou je ook kunnen zeggen. In de loop der tijd is dit gebod verder verbreed als "Gij zult niet liegen". Tegen laster en achterklap, zo wordt het ook in de christelijke traditie verstaan. Het wordt in het Nieuwe Testament verdiept door er de positieve aansporing in te zien 'in waarheid te leven'. "Jezus' leerling 'blijft in zijn woord' om 'de waarheid te kennen, die hem vrij zal maken' (Joh.8, 32) en zal heiligen. Jezus volgen is leven 'uit de Geest van de waarheid' (Joh.14, 17), die de Vader in zijn naam zal zenden en die 'naar de volle waarheid' (Joh.16,13) zal leiden." (KKK, nr.2466, blz.515).

9. Gij zult geen onkuisheid begeren,

"Mijn liefde is puur" is een mooie vertaling. Het negende gebod is gericht op de loutering van het hart, de strijd om zuiverheid. Het gebod houdt ons voor om 'uit één stuk' te zijn, integer, zuiver, volmaakt.

10. Gij zult niet onrechtvaardig begeren wat uw naaste toebehoort

Je kunt ook zeggen: "Ik ben dankbaar". In deze zin is het laatste woord een samenvatting van de voorgaande woorden. Een ver-

keerde innerlijke intentie leidt ertoe dat je uit bent op wat een ander toebehoort en vandaar tot vals getuigenis, diefstal, echtbreuk, moord en doodslag. Een rabbi drukte het zo uit: "Wie het gebod 'Je zult niet begeren' overtreedt, is hij die alle tien geboden heeft overtreden." Het tiende gebod gaat over de wanorde van de begeerten.

De Nederlandse bisschoppen schrijven in hun missiebrief van Pinksteren 2006: "Door een radicaal andere manier van leven, waarin wij ook ons comfort en onze welvaart delen met anderen, tonen wij ons solidair met onze medemensen in het Zuiden en beoefenen we de kardinale deugd van de soberheid." Dat krijgt op allerlei manieren vorm in parochies, in collectes en inzamelingen, en door vele vormen van delen.

VOEDSELBANK

In Roden werd rond Pinksteren opgeroepen om producten voor de Voedselbank in te zamelen. Drie weekenden lang was er in de kerk de mogelijkheid om houdbare producten in de rode kratten neer te leggen. De Voedselbank gebruikt de producten voor de pakketten die wekelijks uitgedeeld worden onder degenen die daarvoor in aanmerking komen. Ook op allerlei andere manieren kunnen parochies bijdragen aan het werk van de Voedselbanken. Zie www.voedselbank.nl.

KERSTPAKKETTENACTIE

In Deventer organiseren de parochies, in samenwerking met de Voedselbank, Caritasinstellingen en vrijwilligersgroepen, jaarlijks de Kerstpakkettenactie.

Elk jaar in december worden velen bedolven onder de kerstpakketten vol heerlijkheden die men zelf ook wel had kunnen kopen. De mensen die dat niet kunnen, krijgen die pakketten juist weer niet. Om die ongelijke verdeling een beetje recht te trekken, kan iedereen die één of meer kerstpakketten ontvangt, komen inleveren wat hij overheeft of wil weggeven. Ook kan iedereen een tas vol boodschappen samenstellen en die komen afgeven.

OM TE LEZEN EN TE DOEN

SAMEN VERDER

De Migrantenweek is dit jaar van 19-26 november, thema is Samen verder. De projectgroep Migrantenweek wil mensen in kerken, buurten en bedrijven ondersteuning geven om in de lokale gemeenschap sociale cohesie te bevorderen. Juist in een tijd dat onbegrip, uitsluiting en tegenkrachten de overhand krijgen, is dit erg nodig. Via een website en nieuwsbrieven krijgt u tips en hoort u van landelijke en plaatselijke activiteiten. De werkgroep organiseert in Rotterdam op 25 november een Landelijke Werkdag. Een van de recentste tips: De Stichting bij de Tijd heeft met de Wereldreis een effectieve en hartelijke methodiek ontwikkeld die wederzijds begrip en respect kweekt tussen oude en nieuwe Amsterdammers. De Wereldreis is misschien ook iets voor uw stad. Forum begeleidt het opzetten van een dergelijke reis elders. Zie www.stichtingbijde.tijd.nl.

Meer informatie over de migrantenweek: www.migrantenweek.nl of bij Oikos, Postbus 19170, 3501 DD Utrecht, tel. 030 - 2361500.

OEFENING IN KIJKEN

De Bonaventuraparochie in Woerden heeft dit jaar het laatste weekend van mei gevierd als diaconaal weekend (aansluitend bij een dekenale traditie). Om diaconaal te kunnen handelen is het nodig dat wij de nood van mensen zien en daardoor geraakt worden. De initiatiefgroep Diaconie had daarom als thema gekozen 'Oefening in kijken'. Tijdens de vieringen kregen de kerkgangers de gelegenheid om op een papiertje aan te geven door welke nood of noden zij het meest geraakt worden. Voor voldoende papier en pennen was gezorgd. De briefjes werden op een collecteschaal verzameld. In totaal kwamen 141 reacties binnen. De Woerdense top vijf ziet er zo uit:

1. eenzaamheid (van ouderen, maar ook van jongeren)
  2. armoede en onrecht in de wereld, ginds en hier
  3. honger, vooral bij kinderen
  4. weinig zorg en aandacht voor elkaar ('Ikke, ikke, en de rest kan stikken')
  5. oorlog, ruzies, gebrek aan verdraagzaamheid, elkaar kwetsen.
- Maar er werd nog een hele reeks andere noden genoemd: ziekte (kanker, aids), psychische problemen, relaties en echtscheiding,

dood en rouw, criminaliteit, vluchtelingen, dakloosheid. De initiatiefgroep is blij met de vele reacties op de vraag om te helpen met het signaleren van hedendaagse noden. Ze wil daarvan gebruik maken bij het opzetten van nieuwe activiteiten.

(Bron: nieuwsbrief Diaconie en Arbeidspastoraat Dekenaat Het Groene Hart)

HANDBOEK ARBEID EN KERK

Arbeid zin en geloof

In september verscheen 'Arbeid, zin en geloof', een oecumenisch opgezet handboek dat verbinden legt tussen arbeid en kerk. Het is een informatief boek, met een uitgebreide verkenning van wat arbeid eigenlijk is en hoe arbeid in pastoraat, diaconiel liturgie en catechese een rol speelt. Het is ook een praktisch boek met voorbeelden uit de kerkelijke praktijk en vele suggesties om in eigen parochie of gemeente mee aan het werk te gaan.

Achterin een praktisch ABC en uitgebreide registers.

'Arbeid, zin en geloof. Handboek Arbeid en Kerk.' Redactie drs. Hub Crijns, dr. Trinus Hoekstra, dr. Jan Jonkers, drs. Jet Schouten en drs. Marije van Dodeweerd (eindredactie).

Te bestellen bij Landelijk Bureau DISK, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, tel. 073-6128201, e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl. Prijs: € 45.

LEVEN ALSOF HET NIET ÓP KAN

Oikos heeft het boek 'Leven alsof het niet óp kan; Over welvaart, kwaliteit van leven en duurzaamheid' uitgebracht. In het boek staan vraaggesprekken over duurzaamheid en de kwaliteit van leven. Dit boek sluit aan bij het 'Accra appél' dat kerken vraagt om te zoeken naar manieren om de ongelijkheid tussen arm en rijk op te heffen. Het boek geeft handvatten om in uw parochie na te denken over welvaart en versobering, zorg voor anderen en voor de natuur. Te bestellen bij Kerkinactie, voor € 5,-, tel. (030) 880 18 88, e-mail: m.runia@kerkinactie.nl.

VERKIEZINGEN: PROGRAMMA'S VERGELEKEN

De Raad van Kerken in Nederland brengt rond 15 oktober een folder uit waarin de verschillende verkiezingsprogramma's van de politieke partijen naast elkaar worden gezet. De standpunten van de verschillende politieke partijen o.a. met betrekking tot asielzoekers en vluchtelingen worden in het kort weergegeven. U kunt deze (gratis) folder bestellen bij de Raad van Kerken in Nederland, tel. 033 4633844, e-mail: rvk@raadvankerken.nl.

FOLDERREEKS MOSLIMS EN CHRISTENEN

De 16-delige folderserie Moslims en christenen - wat geloven zij? geeft in kort bestek informatie over een aantal thema's, die voor moslims en christenen een belangrijke rol spelen. De folders zijn geschreven door een groep moslims en christenen met als doel om op eenvoudige wijze aan elkaar uit te leggen wat christendom en islam betekenen. Ze kunnen gebruikt worden door moslims en christenen, die met elkaar in gesprek zijn over geloven. De folderserie is voor € 1,60 te bestellen bij Kerkinactie, afdeling Binnenland, Postbus 8504, 3503 RM Utrecht, tel. 030 8801883, of via de webwinkel op www.kerkinactie.nl.

POSTERS MAKEN

In het dekenaat Veghel worden elk jaar posters gemaakt voor de vredesweek. Het is de bedoeling dat ze overal komen te hangen: kerkgebouw, winkels, sportcentra, scholen, langs de weg. In 2006 werd er 18 verschillende posters gemaakt, allemaal eindigend met .....**DAT IS EEN ZORG VOOR ONS ALLEN.**

De posters zijn te vinden via www.movplein.nl.

Eigen posters maken met prikkelende en uitnodigende uitspraken of vragen. Een idee voor uw parochie om een thema aan de orde te stellen?

Tien geboden van solidariteit

- 1 Hecht aan bevrijding in een wereld die wordt beheerst door allerlei verdrukkers. Bevrijd de verdrukte, de armgemaakte mens!
- 2 Hecht aan rechtvaardigheid in een wereld die op structureel onrecht is gebouwd. Wees rechtvaardig met je medemens, werk mee aan rechtvaardigheid in de wereld!
- 3 Hecht aan vrijwilligerswerk om niet in een wereld die altijd en overal rekent en winst najaagt. Wees gul en grootmoedig, al wat je hebt, heb je gekregen.
- 4 Hecht aan mededogen in een wereld die voor menselijk lijden en milieuvervuiling ongevoelig blijft. Wees barmhartig, werk mee om het lijden in de wereld te verzachten!
- 5 Hecht aan gastvrijheid in een wereld van vluchtelingen, asielzoekers en mensen zonder papieren. Erken en respecteer de ander als een medemens, de verschillen zullen je verrijken!
- 6 Hecht aan solidariteit in een wereld die mensen aanspoort met zichzelf rekening te houden. Wees een zorgzame rentmeester, bouw mee aan een wereld die aan allen ruimte biedt!
- 7 Hecht aan zusterschap en broederlijkheid in een patriarchale wereld die vrouwen discrimineert en uitsluit. Werk mee aan een samenleving van mannen en vrouwen, elkaar gelijk!
- 8 Hecht aan vrede, vrucht van rechtvaardigheid in een wereld die op geweld en onrecht is gebouwd. Wie vrede wil moet met geweldloze middelen aan rechtvaardigheid en vrede werken!
- 9 Hecht aan het leven, aan alles wat leeft in een wereld die het zwakste en de zwakste levensvormen bedreigt en vernietigt. Leef, verdedig het leven, help het leven overleven!
- 10 Hecht aan God in een wereld die het geld tot een god heeft verheven en die afgoderij hoger acht dan geloof. Deel wat je bezit, je hebt het in leen, laat niet toe dat je bezit anderen arm houdt!

Juan José Tamayo (Spaans theoloog, maakte deze geboden tijdens het Wereld Sociaal Forum in Porto Alegre, Brazilië, 2006)